

***СТРАТЕГИЈА ЗА ЛОКАЛЕН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ
НА ОПШТИНА ГРАДСКО
2021-2025***

Јануари 2021

Изготвувач на документот

- Општина Градско
- Здружение Центар за граѓанска иницијатива – Прилеп

Градоначалник на Општина Градско

- Роберт Бешовски

Одговорно лице на здружението:

- Гоце Тодороски – Извршен директор

Корисници:

- Жителите на Општина Градско

Координатор на локален тим за спроведување на процесот и изготвување на документот:

- Лилјана Љуткова - Општина Градско - Локална самоуправа

Локален тим за спроведување на процесот и изготвување на документот

Ацо Атанасов - општина Градско

Златко Арсов – ЈКП „Клепа“ Градско

Ленче Стојанова – ООУ „Даме Груев“ Градско

Содржина

РЕЗИМЕ.....	6
МЕТОДОЛОГИЈА НА ИЗРАБОТКА НА СТРАТЕШКИОТ ПЛАН	7
Основни податоци за Општина Градско	9
Општина Градско.....	9
Историја	9
Население во Општина Градско	10
Миграции во Општина Градско	14
СТОПАНСТВО.....	16
Невработени лица во Општина Градско	20
ЗЕМЈОДЕЛСТВО	27
Вкупен земјоделски потенцијал во Општина Градско.....	28
ОБРАЗОВАНИЕ во Општина Градско.....	34
Култура	36
Локална библиотека „Гоце Делчев“ Велес, подружница Градско	36
Археолошки локалитет Стоби	36
Национална установа СТОБИ - НУ Стоби Градско	37
Манастир „Св. Архангел Михаил“ – с. Горно Чичево	38
Дом на култура „ Крсте Петков Мисирков“.....	39
Културно уметничко друштво СТОБИ- КУД СТОБИ Градско	39
Културни манифестации.....	39
Инфраструктура	40
СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ.....	41
Процес на Стратешко планирање.....	42
Стратешко планирање за ЛЕР	42
Надлежности на општина Градско за Локален економски развој	43
SWOT анализа.....	44
Потребите утврдени според реализирани прашалници	45
Стратешки приоритети за 2021-2025 година	47
СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ.....	47
➤ <i>Стратешка цел 1</i> : Подобрување и развивање на инфраструктурата во Општина Градско.....	48

➤ <i>Стратешка цел 2:</i> Придонесување за развој на земјоделието и руралниот и алтернативен туризам во општината.....	48
➤ <i>Стратешка цел 3:</i> Подобрување на квалитетот на живот и социјалните услуги во Општина Градско	48
➤ <i>Стратешка цел 4:</i> Да се заштити животната средина	48
Опис на планираните активности и идеи и/или примери за проектите што треба да се спроведат	49
➤ <i>Стратешка цел 1 :</i> Подобрување и развивање на инфраструктурата во Општина Градско.....	49
➤ <i>Стратешка цел 2:</i> Придонесување за развој на земјоделието и руралниот и алтернативен туризам во општината.....	52
➤ <i>Стратешка цел 3:</i> Подобрување на квалитетот на живот и социјалните услуги во Општина Градско	55
➤ <i>Стратешка цел 4:</i> Да се заштити животната средина	56

Почитувани,

Општина Градско, се посвети на креирање на документ за локален економски развој. Во процесот на креирање на Стратегијата ги вклучивме претставниците на локалната самоуправа, бизнис секторот, јавните претпријатија, граѓанските здруженија, месните заедници и граѓаните.

Ова е процес во кој ги утврдивме потребите на граѓаните и институциите од една страна и капацитетите за реализација на другите од друга страна.

Им благодарам на сите кои се вклучија во процесот на креирање на овој документ, кој ќе биде водилка за Локален економски развој во наредните 5 години.

Со почит,

Градоначалник на Општина Градско

Роберт Бешовски

РЕЗИМЕ

Стратегијата за локален економски развој на Општина Градско е изработена со учество на сите засегнати страни во областите на делување на стратегијата: инфраструктурата, економски развој, развој на туризмот и земјоделството. Стратешкото планирање е процес за креирање на визија, и план за остварување на посакуваната иднина и претставува алатка за насочување на активностите за имплементација на стратегијата и нивно претставување во форма на стратешки документ. Стратегијата за Локален економски развој на Општина Градско е подготвена за периодот 2021 - 2025 година. Во подготовката на планот беа вклучени претставници од локалната самоуправа, бизнис секторот, граѓански организации, јавни претпријатија, образовни институции, претставници на месни заедници, граѓани и други, кои секој од своја страна помогнаа за развивање на овој стратешки документ.

Визијата на Општина Градско е:

- Градско е општина која нуди еднакви можности за просперитет на своите граѓани, со развиено земјоделие, функционална инфраструктура и општина со еколошки чиста средина.

Мисијата на Општина Градско е:

Општина Градско ќе ја оствари својата визија за локален економски развој преку

- Развој на земјоделието и алтернативниот туризам
- Обнова и санација на дотраената патна инфраструктура
- Развој на комуналната инфраструктура во населените места и индустриските зони;
- Подobar квалитет на социјалните и услуги – градинки, здравствени установи, културни

установи, старечки домови и сл.

Вредности:

- Посветеност и тимска работа
- Ефикасност и квалитет
- Транспарентност, отчетност и доверба
- Ориентираност кон граѓаните

Тимот за изработка на Стратегијата за локален економски развој на Општина Градско издвои четири стратешки цели и дефинираше сет на активности неопходни за остварување на поставените цели и тоа:

1. Развиена инфраструктура во Општина Градско
2. Развиено земјоделие и рурален и алтернативен туризам
3. Подobar квалитет на социјалните услуги
4. Заштита на животна средина

Со имплементацијата на Стратешкиот план за локален економски развој ќе се придонесе кон подобрување на состојбите и прашањата што се однесуваат на економско - социјалната положба и ќе се подобри квалитетот на животот на граѓаните на Градско.

МЕТОДОЛОГИЈА НА ИЗРАБОТКА НА СТРАТЕШКИОТ ПЛАН

Методологијата за изработка на локален економски развој на Општина Градско е подготвена со Стратегијата за учество на сите засегнати страни и тоа од претставници од јавниот сектор, бизнис секторот, граѓански организации, месни заедници, образовни институции во периодот ноември – јануари 2021 година. Основите на стратешкиот документ беа поставени на повеќе работни средби, реализација на прашалници, а беше доработен во консултација на целиот тим за изработка.

Подготовката на стратешкиот план ги содржеше следните чекори:

- Дефинирање визија, и заеднички вредности на Општина Градско;
- Анализа на окружувањето;
- SWOT Анализа;
- Дефинирање на приоритетни области;
- Дефинирање на стратешките цели;
- Подготовка на акционен план

Покрај работните состаноци, беа подготвени два вида на прашалници за утврдување на состојбите и потребите на општината. Преку истиот сите засегнати страни со своите одговори и предлози и сугестии дадоа придонес во развивањето на овој документ кој всушност ги отсликува потребите на граѓаните во оваа општина.

При подготовката на Стратегијата за локален економски развој на Општина Градско се има во предвид низа на документи почнувајќи од претходните општински документи како Стратегијата за локален економски развој 2015- 2020, потоа новодонесениот документ на Вардарскиот плански регион и тоа Стратегија за развој на Вардарски пласни регион 2020-2024, мерките од ИПАРД II, потоа овој документ е прилагодена со Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија и низа други документи како национални стратегии и акциони планови кои се однесуваат на областите кои ги опфаќа оваа стратегија.

Лична карта на Општина Градско

Симболи на општината: Грб и знаме 	Општи податоци: Седиште: Градско Површина: 236,19 км² Самоуправа: Градоначалник: Роберт Бешовски Совет: 9 члена Контакт податоци: Адреса: Општина Градско ул. Александар Македонски бр.70А, 1420 Градско. Емаил: gradsko1@t.mk Телефон: +38943251522
Локација на општината 	Демографија Според пописот од 2002 година, Општина Градско брои 3760 жители, од кои: Македонци 2924 (77,77%) Албанци 125 (3,32%) Турци 71 (1,89%) Роми 127 (3,38%) Срби 23 (0,61%) Бошњаци 465 (12,37%) останати 25 (0,66%)
Карта на општината * оваа површина е дел од катастарската општина Џидимирци, Општина Неготино	16 населени места: Виничани, Водоврати, Горно Чичево, Градско, Грнчиште, Двориште, Долно Чичево, Згрополци, Кочилари, Куридере, Ногаевци, Подлес, Свеќани, Скачинци, Убого и Уланци.

Основни податоци за Општина Градско

Општина Градско

Градско е историски познато како значајна сообраќајна и трговска крстосница, не само за Република Северна Македонија, туку и за поширокиот балкански регион. Тоа произлегува од неговата географска поставеност, која главно е рамничарскиот дел на средиштето на Северна Македонија, распослано на двете страни на средното Повардарие. Низ него минуваат и се вкрстуваат значајни патни и железнички сообраќајни јазли, кои создаваат врска на северниот со јужниот дел на Балканот.

Нејзината територија зафаќа површина 290 km^2 , на која егзистираат повеќе населени места и според големината се вбројува во групата на средно големи општини, со просечна густина на население од 13 жители на 1 km^2 . Општината лежи на рамничарското земјиште на просечна надморска височина од 147 m и се наоѓа во простор зафатен од континентална клима, како и медитеранска клима која продира по реката Вардар од Егејското море. Населението на оваа Општина, карактеристично по етничката структура главно го сочинуваат мнозинство Македонци, а застапени се и Бошњаци, Албанци, Роми, Турци и Срби, кои претежно егзистираат од земјоделство.

Според новата поделеност на Републиката и локалната самоуправа, општината Градско започнува со сериозна ревитализација на овој регион, за да се сопрат миграционите процеси и целосно да се подобрат условите за живеење и егзистенција.

Територијата на Општина Градско се наоѓа во средното Повардарие, односно од двете страни на реката Вардар пред влезот во Тиквешката Котлина во средишниот дел на Северна Македонија. Целата територија на Општина Градско е сместена во долината на Вардар, а токму во Општина Градско во реката Вардар се влеваат двете нејзини најголеми притоки, Брегалница од левата и Црна Река од десната страна. Ова е само предуслов за поволната хидрографска состојба во Општината што е пак главна причина за одличните услови и развој на градинарството. Во близина на селото Подлес има вештачка акумулација која се користи за наводнување на земјоделските површини. Во западниот дел на Општина Градско се протега планината Клепа, на која се развиени идеални услови за сточарство, односно најповеќе овчарство.

На запад Општината Градско се граничи со Општината Чашка, на северозапад со Општина Велес, на север со Општината Лозово, на североисток со Општината Штип, на исток со Општината Неготино и на југ со Општината Росоман.

Историја

Населбата Градско името го добила по истоименото село што се наоѓа на 2km источно од неа. Новата локација е последица на изградбата на железничка пруга Солун – Градско – Скопје и потребата транспотрот на стоки за трговија да бидат непосредно до станицата.

Етимологијата на името своите корени ги носи од античката населба Стоби што се наоѓа на само 3 км источно од селото. Во 518 година, по катастрофалниот земјотрес што ја зафатил Античка Македонија, градот Стоби бил урнат и опустошен. Поради тоа околното население го нарекло Пуст Град, а тоа го прифатиле и жителите на селото како свое име. Со време придавката Пуст отпаднала, останало името Град што го носи и денес – Градско.

Територијата на општината изобилува со историско минато, културни знаменитости, артефакти, сакрални и световни споменици. Еден од најзначајните како за Градско, така и за вкупната македонска историја и култура е античкиот локалитетот Стоби. Тој е еден од најзначајните антички градби во светот чии тајни и вредности сеуште се истражуваат.

Споменик на културата од областа на сакралното архитектонско наследство е манастирот Св. Архангел Михаил кој се наоѓа на планината Клепа, помеѓу селата Горно и Долно Чичево. Подигнат е како мала црквичка во периодот од 1695 до 1705 година што се потврдува и од бронзениот печат на манастирот во чија содржина е вградено името на Св. Архангел и сликата на Архангел Михаил. Во втората половина на XIX век, старата манастирска црква била обновена, реновирана и зографисана од зографот Хаџи Крсте во 1861 година.

Дека Градско има обележја на градска населба сведочи и архитектонскиот бисер, железничката станица изградена во 1871 година – една од најстарите и најубавите во Република Северна Македонија.

Население во Општина Градско

На територијата на Општина Градско се населените места: Градско, Виничани, Водоврати, Горно Чичево, Грнчиште, Двориште, Долно Чичево, Згрополци, Кочилари, Куридере, Ногаевци, Подлес, Свеќани, Скачинци, Убого и Уланци.

Согласно Пописот на население 2002 година на територија на Општина Градско се вкупно 3760 жители од кои:

Македонци 2924 (77,77%)

Албанци 125 (3,32%)

Турци 71 (1,89%)

Роми 127 (3,38%)

Срби 23 (0,61%)

Бошњаци 465 (12,37%)

останати 25 (0,66%)

Општина Градско е дел од Вардарскиот плански регион. Според информациите во Стратегијата за развој на Вардарскиот плански регион 2020-2024 населението во Вардарскиот регион во последните 3 години бележи слабо опаѓање.¹

Во немање на Попис после 2002 година при анализата на населението во Општина Градско ги користевме информациите од Пописот 2002 и проценките од Државниот завод за статистика за да добиеме што е можно пореална слика за состојбата со населението.

Табела: Вкупно население, домаќинства и станови на територијата општина Градско, Попис на население 2002 Државен завод за статистика

Општина	Вкупно население	Домаќинства	Станови (сите видови живеалишта)
Општина Градско	3760	1137	1436

Табела: Населени места во Општина Градско

Бр.	Име на населено место	Жители
1	Градско	2219
2	Виничани	569
3	Водоврати	379
4	Горно Чичево	22
5	Грнчиште	1
6	Двориште	0
7	Долно Чичево	72
8	Згрополци	0
9	Кочилари	130
10	Куридере	0
11	Ногаевци	239
12	Подлес	49
13	Свеќани	0
14	Скачинци	0
15	Убого	0
16	Уланци	80
	ВКУПНО	3.760

¹ Стратегија за развој на Вардарски плански регион 2020 – 2024, стр.8, 2020 година

Извор: Попис на население, 2002, Државен завод за статистика

Во согласност со Законот за територијална организација на единиците на локалната самоуправа (Службен весник на Република Македонија бр.55/2004), во Република Северна Македонија има 84 општини (единици на локалната самоуправа), а во согласност со важечката класификација НТЕС (Службен весник на Република Македонија бр.158/2007), Република Северна Македонија на третото НТЕС ниво е поделена на осум статистички региони: Вардарски, Источен, Југозападен, Југоисточен, Пелагониски, Полошки, Североисточен, Скопски.

Општина Градско припаѓа во *Вардарскиот регион*.

Табела: Население во Општина Градско според петгодишни групи на возраст и пол 31.12. 2015

(Извор: Прогнози на населението на 31.12.2015 според полот и возраста, по Општини и по статистички региони (НТЕС 3- 2007) Државен завод за статистика)

	Вкупно	Возрасни групи								
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
Мажи	1907	96	109	92	108	146	170	152	157	119
Жени	1673	105	98	89	120	101	115	115	120	111

	Возрасни групи									
	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	Непозната возраст
Мажи	155	153	134	99	84	64	37	17	15	0
Жени	127	109	113	98	99	72	43	27	11	0

Табела: Население во Општина Градско според петгодишни групи на возраст и пол 31.12. 2014

(Извор: Прогнози на населението на 31.12.2014 според полот и возраста, по Општини и по статистички региони (НТЕС 3- 2007) Државен завод за статистика)

	Вкупно	Возрасни групи								
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
Мажи	1909	101	110	98	108	156	165	150	146	123
Жени	1665	102	96	97	107	101	130	104	122	115

	Возрасни групи									
	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	Непозната возраст
Мажи	157	152	131	89	95	58	32	21	17	0
Жени	123	112	111	98	91	71	43	29	13	0

Табела: Население во Општина Градско според петгодишни групи на возраст и пол 31.12. 2013

(Извор: Процени на населението на 31.12. 2013 според полот и возраста, по Општини и по статистички региони (НТЕС 3- 2007) Државен завод за статистика)

	Вкупно	Возрасни групи								
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
Мажи	1916	105	110	90	112	169	166	141	149	133
Жени	1668	102	90	104	97	113	131	101	125	119

	Возрасни групи									
	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	Непозната возраст
Мажи	157	148	128	89	89	53	34	28	15	0
Жени	121	122	106	99	82	74	47	26	9	

Табела: Вкупно население според петогодишни групи на возраст

(Извор: Процени на населението на 31.12.2015, 31.12.2014, 31.12.2013 според пол, НТЕС 3 – 2007 год, Државен завод за статистика)

Состојба	Вкупно	Возрасни групи								
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
31.12.2015	3580	201	207	181	228	247	285	267	277	230
31.12.2014	3574	203	206	195	215	257	295	254	268	238
31.12.2013	3584	207	200	194	209	282	297	242	274	252

Возрасни групи									
45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	Непозната возраст
282	262	247	197	183	136	80	44	26	0
280	264	242	187	186	129	75	50	30	0
278	270	234	188	171	127	81	54	24	0

Табела: Вкупно население по пол мажи – жени во Општина Градско 2015, 2014 , 2013

(Извор:Процени на населението според пол,НТЕС 3 – 2007 год Државен завод за статистика)

Година	Мажи	Жени	вкупно
2015	1907	1673	3580
2014	1909	1665	3574
2013	1916	1668	3584

Миграции во Општина Градско

Вардарскиот плански регион во својата последна стратегија има поставено една среднорочна цел – Задржување на младите во регионот². Во овој дел вака ја опишува состојбата, а со тоа и проблемите и предизвиците со миграцијата во овој регион чиј дел е и Општина Градско:

Стагнација или намалување на бројот на населението во регионот е присутна веќе долг период на години. Намалениот број на население предизвикува голем број предизвици за развојот вклучувајќи недостаток на работна сила а посебно тоа се однесува на квалификувана работна сила. Голем број на професии не се веќе присутни во одделни делови од регионот и тоа придонесува за пречки во развојот на регионот и до намален интерес на инвеститорите. Намален број на населението, посебно сегментот на младите, предизвикува и намалени услуги во делот на образованието, здравството, социјални услуги.

Одливот на младите е евидентен. Најголемите миграции се случуваат во рамки на државата со преселување од рурални во урбани региони, од едни во други региони или иселување во странство. Вообичаено е иселените млади да не се враќаат во родните градови и се иселуваат за стално.

² Стратегија за развој на Вардарски плански регион 2020 – 2024, стр.57, 2020 година

За да се редуцира бројот на иселувањата важно е да се идентификуваат причините за иселувањето. Како најважна причина се посочуваат економските причини, нестабилноста, намалени можности за напредување во кариерата, несоодветен образовен систем и здравствен систем, неможност да дојдат до живеалиште, загаденост на воздухот и водата, недоволна пристапност до услуги за децата и воопшто слаб квалитет на животот.

Мерките за намалување на одливот се соодветни на причините и содржат мерки за подобрување на дигитална поврзаност, обезбедувајќи можност за работа на далечина, едноставни процедури за обезбедување на евтини живеалишта, обезбедување на квалитетни услуги во образованието, здравството, социјални услуги, услуги за децата, чиста животна средина, можности за забава, дружење, патувања, животен стандард.

За остварување на поголем број од наведените потреби на младите и мерките за задоволување на нивните потреби, основно е да имаат можниот за пристојна работа која ќе им обезбеди доволно приходи за задоволување на нивните потреби. Во спротивно за очекување трендот на иселување да продолжи, што може да има катастрофални последици на депопулација на регионот, стареење на населението, недостиг на работна сила и економска запустеност.

Мерките за обезбедување на квалитетен живот опфаќаат можност за вработување, но и можност за отворање на сопствен бизнис, за што е потребно да им се обезбеди лепежа на инструменти кои ќе ги поттикнат на сопствен бизнис, брзи ефикасни административни процедури, пристап до стручни услуги кои ќе им овозможат поддршка во почетниот период, како и обезбедување на финансиски услуги.

Иновациите, претприемништвото и почетни бизниси се важни елементи на секоја модерна економија. Почетните бизниси за важен извор на нови работни места кои имаат можност да се зголемуваат експоненцијално. Охрабрувањето и поддршката на иновативност и претприемништвото, посебно кај младите ќе придонесе за градење на модерна и динамична економија која ќе им овозможи на младите да го постигнат бараниот степен на квалитет на живот и да се одлучат својот живот да го продолжат во рамки на нивните места на живеење. Економската стабилност и животниот стандард ќе придонесат за осетно зголемување на природниот прираст на населението и заживување на регионот.

Покрај анализата од Вардарскиот плански регион посветена на запирање на младите во регионот во делот на миграции треба да го споменеме и конкретното искуство на Општина Градско. Имајќи ги во предвид бројките на доселени и отселени последните години бројот на отселени лица е зголемен. Овде треба да се каже дека според информациите добиени од средбите со луѓе во општината и населението во општината расте миграцијата на работоспособно население надвор од границите на нашата држава, а доселувањето на жители во општината е повеќе на постара популација.

(Извор Миграции 2017, 2016 и 2015 Државен завод за статистика)

Табела: Вкупно доселени граѓани во Општина Градско

Година	Вкупно доселени	Доселени од друга општина	Доселени од друго место	Доселени во Македонија

			во иста општина	од други држави
2017	20	16	3	1
2016	16	15	1	-
2015	31	29	2	-

Табела: Вкупно отселени граѓани во Општина Градско

Година	Вкупно отселени	Отселени од друга општина	Отселени од друго место во иста општина	отселени во Македонија од други држави
2017	23	20	3	-
2016	34	33	1	-
2015	17	15	2	-

СТОПАНСТВО

Вардарскиот регион има значителни природни и конкурентни предности кои можат да бидат значајни при привлекувањето на нови бизниси, иноватори и претприемачи. Ова вклучува атрибути како евтино земјоделско земјиште, евтина градба, добра транспортна поврзаност со патен, железнички и воздушен транспорт, понатаму голем број на сончеви часови за обновливи извори на енергија кои даваат посебни можности за развој.

Во делот на економскиот развој на Вардарскиот регион, дефинирани се три приоритети и тоа: развој на земјоделието, преработувачката индустрија и туризмот.

Еден од приоритетите за развој е земјоделието кое како гранка традиционална во регионот, овозможува голем број на вработувања, може да обезбеди квалитетни производи за домашниот и странскиот пазар и да биде конкурентен на пазарот.

Развој на преработувачката индустрија има посебно место во развојниот процес на Вардарскиот регион.

Како трет приоритет за развој е идентификуван туризмот како брзо-растечка гранка која обезбедува вработувања, разнообразни услуги и добар приход.³

Анализирајќи ги информациите кои ги имаме на располагање од една страна и податоците добиени од интервјуата и прашалниците со претставници на бизнис секторот од друга страна впечатокот е за континуирано скоро иста состојба во оваа општина.

Стопанството е скоро константно, односно бројот на компании во периодот на 2015- 2019 година е константен. Односно идентичен е на големите компаниии што дава чувство на сигурност, а и бројот на микро и мали претпријатија низ годините е скоро идентичен со мали отстапувања.

³ Стратегија за развој на Вардарски плански регион 2020 – 2024, стр.32, 2020 година

Како рурална општина го искористува потенцијалот во земјоделскиот сектор со што се задржува епитетот на препознатлива земјоделска општина .

Производството на храна, свинско месо, производство на вино и секако производството на млечни производи се едни од препознатливите сектори во кои се развива стопанството.

Најголем дел од земјоделските производители се одгледувачи на градинарски култури (домат, пиперка и краставица). Податоците даваат реална слика за континуирано задржување на деловните субјекти во текот на годините во секторот на земјоделство, шумарство и рибарство. Зголемување на бројот на деловни субјекти во преработувачката индустрија со што се подобрува деловната клима, како и зголемување на бројот на деловни субјекти за сместување и сервисни дејности со храна.

Може да се забележи дека најголемиот дел од деловните субјекти отпаѓаат на, трговијата на големо и мало, потоа земјоделство, шумарство и водостопанство, транспорт и складирање, објекти за сместување и сервисни дејности со храна и преработувачката индустрија.

Некои од стопанските капацитети:

АГРИА – Агроиндустриска Групација Месна индустрија и кланица „Агриа“ – Долно Чичево. Производство на сите видови на свежо месо, со пласман низ сите градови во Република Северна Македонија и извоз во Европа. Во селото Долно Чичево се наоѓа најмодерно опремена свињарска фарма.

Земјоделски Комбинат „Вардар“ – Градско. Големо модерно-механизирано и организирано земјоделско производство на житни култури (пченица, јачмен), градинарски култури (домати, пипер, краставици), лозови насади, индустриски култури, сточарство (овци, крави, кози). Извозно ориентирано производство, но има и пласман на големо на домашните пазари.

Винарска визба „Стоби“ – Градско. Една од најголемите и најсовремените новоизградени винарници во Република Северна Македонија, со производство на високо квалитетни вина со пласман во Република Северна Македонија и на пазарите во странство.

Млекарница „Милком“ – Ногаевци. Производство на млеко, јогурт, сирење и сите видови на млечни производи, со пласман најчесто во општината и во Велес и поширокиот регион, а се почесто по нарачка на други фирми и во Скопје.

Винарија Лазар – На територија на Општина Градско, во непосредна близина на археолошкиот локалитет Стоби од 2016 година функционира Винарија Лазар. Винарска Визба Лазар се наоѓа на уникатна локација непосредно покрај реката Црна, обезбедувајќи идеална мешавина од вредност, комфор и релаксација.

Деловни субјекти (извор Статистички годишник на Република Македонија 2020, 2019, 2018, 2017, 2016, Област Деловни субјекти , Државен завод за статистика)

Табела: Активни деловни субјекти по големина за Општина Градско

состојба	вкупно	микро	Мали	Средни	големи
31.12.2019	77	53	21	-	3
31.12.2018	74	49	22	-	3
31.12.2107	74	50	21	-	3
31.12.2016	76	55	18	-	3
31.12.2015	81	57	21	-	3

Табела: Активни деловни субјекти по сектори според Националната класификација на дејностите Рев.2 во Општина Градско

Сектори на дејност (состојба)	2019	2018	2107	2016	2015
Вкупно	77	74	74	76	81
Земјоделство, шумарство и рибарство	22	22	22	22	23
Рударство и вадење на камен	-	-	-	-	-
Преработувачка индустрија	8	4	5	6	4
Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	-	-	-	-	-
Снабдување со вода, отстранување на отпадни води, управување со отпад и дејности за санација на околината	2	2	2	2	2
Градежништво	-	-	1	1	2
Трговија на големо и трговија на мало, поправка на моторни возила и мотоцикли	21	24	23	23	25
Транспорт и складирање	8	9	9	11	13
Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	8	7	5	5	4
Информации и комуникации	-	-	-	-	-
Финансиски дејности и дејности на осигурување	-	-	-	-	-
Дејности во врска со недвижен имот	-	-	-	-	-

Стручни, научни и технички дејности	-	-	-	-	-
Административни и помошни услужни дејности	-	-	-	-	-
Јавна управа и одбрана, задолжително социјално осигурување	1	1	1	1	1
Образование	1	1	1	1	1
Дејности на здравствена и социјална заштита	3	3	3	3	4
Уметност, забава и рекреација	2	1	1	1	2
Други услужни дејности	1	-	1	-	-

Табела: Капацитети во угостителството во Градско (Извор Попис на капацитетите во угостителството во Македонија, 2016 Државен завод за статистика)

Година	Угостителски објекти	Број на седишта	Површина на објектите	Број на вработени
2016	6	270	594	32

Табела: Продажни капацитети во трговијата на мало во Општина Градско, (Извор Попис на продажни капацитети во трговијата на мало, Државен завод за статистика 2016)

Година	Број на продавници	Површина на продажен простор м2	Површина на прирачен магацински простор, м2	Просечна површина на продажен простор м2
2016	22	914	459	41.5

Табела: Вработени на бензинските станици според возраста, полот и економскиот статус во Градско (Извор Попис на продажни капацитети во трговијата на мало, Државен завод за статистика 2016)

Вкупно вработени	Мажи	Жени
4	4	0

Невработени лица во Општина Градско

Бројот на евидентирани невработени лица во Општина Градско последните годни е сличен. Најголем дел од активните баратели се без образование како и со основно образование, машката популација е повеќе невработена, а лицата над 40 години се повеќе невработни во споредба со помладите. Сето ова укажува на активности и мерки за доедукација за професионална ориентација на повозрасните и недообразовани со цел да најдат своја егзистенција.

Преглед на евидентирани невработени лица во Општина Градско (Извор Агенција за вработување на Република Македонија, Центар за вработување Велес состојба 31.12.2019, 31.12.2018 и 31.12.2017 година)

Табела: Преглед на вкупно невработени лица – Активни баратели

Состојба Месец година	вкупно	жени
31.12.2019	130	61
31.12.2018	132	54
31.12.2017	135	50

Табела: Преглед на невработени лица во Градско според степен на образование/ АКТИВНИ БАРАТЕЛИ вкупно

	2019	2018	2017
Без образование и со основно образование	77	72	68
Непотполно средно образование	14	14	14
Завршено средно образование	29	35	44
Више образование	1	3	3
Високо образование	8	8	6
Магистри на науки	1	0	0
Доктори на науки	0	0	0
Вкупно	130	132	135

**Табела: Преглед на невработени лица во Градско според степен на образование/ АКТИВНИ
БАРАТЕЛИ вкупно и жени**

состојба		31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
вкупно	се	130	132	135
	жени	61	54	50
Без образование и со основно образование	се	77	72	68
	жени	39	34	23
Непотполно средно образование	се	14	14	14
	жени	4	2	3
Завршено средно образование	се	29	35	44
	жени	14	15	20
Више образование	се	1	3	3
	жени	0	0	0
Високо образование	се	8	8	6
	жени	3	3	4
Магистри на науки	Се	1	0	0
	жени	1	0	0
Доктори на науки	се	0	0	0
	жени	0	0	0

Табела: Преглед на евидентирани АКТИВНИ невработени лица според возраст

состојба		31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
вкупно	се	130	132	135
	жени	61	54	50
Од 15 - 19 год	се	2	1	9
	жени	1	1	5

Од 20 -24 год	се	7	6	6
	жени	4	4	4
Од 25- 29 год	се	11	11	13
	жени	5	3	3
Од 30 – 34 год	се	6	11	7
	жени	3	9	5
Од 35- 39 год	се	9	7	9
	жени	6	3	3
Од 40- 44 год	Се	13	12	10
	жени	7	3	4
Од 45 до 49 год	се	16	11	18
	жени	11	7	8
Од 50 до 54 год	Се	20	16	22
	жени	12	7	5
Од 55- 59 год	се	24	33	28
	жени	6	14	10
Од 60 год и повеќе	се	22	24	13
	жени	6	3	3

**Табела: Невработени лица, според степен на образование/ НЕВРАБОТЕНИ ЛИЦА и АКТИВНИ
БАРАТЕЛИ вкупно**

состојба		31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
вкупно	се	130	132	135
	жени	61	54	50
Македонци	се	82	95	95
	жени	41	41	43
Албанци	се	6	6	6

	жени	3	2	1
Турци	се	7	7	7
	жени	3	3	2
Роми	се	15	6	13
	жени	5	2	3
Срби	се	0	0	0
	жени	0	0	0
Власи	Се	0	0	0
	жени	0	0	0
Бошњаци	се	2	5	2
	жени	1	4	1
Други	Се	18	13	12
	жени	8	2	0

Табела: Преглед на вкупно невработени лица – пасивни баратели

Состојба	вкупно	жени
Месец		
година		
31.12.2019	181	82
31.12.2018	181	82
31.12.2017	199	90

**Табела: Преглед на невработени лица, според степен на образование/ ПАСИВНИ БАРАТЕЛИ
вкупно**

	12.2019	12.2018	12.2017
Без образование и со основно образование	98	100	105
Непотполно средно образование	16	15	19
Завршено средно образование	57	58	69
Више образование	2	1	1
Високо образование	8	7	5
Магистри на науки	0	0	0
Доктори на науки	0	0	0
Вкупно	181	181	199

Табела: невработени лица, според степен на образование / ПАСИВНИ БАРАТЕЛИ вкупно

состојба		31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
вкупно	се	181	181	199
	жени	82	82	90
Без образование и со основно образование	се	98	100	105
	жени	43	42	46
Непотполно средно образование	се	16	15	19
	жени	8	10	11
Завршено средно образование	се	57	58	69
	жени	26	27	30
Више образование	се	2	1	1
	жени	0	0	0
Високо образование	се	8	7	5
	жени	5	3	3
Магистри на науки	Се	0	0	0
	жени	0	0	0
Доктори на науки	се	0	0	0
	жени	0	0	0

Табела: Невработени лица, според степен на образование/ ПАСИВНИ БАРАТЕЛИ вкупно

состојба		31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
вкупно	се	181	181	199
	жени	82	82	90
Македонци	се	133	134	152
	жени	66	82	72

Албанци	се	11	10	10
	жени	2	2	2
Турци	се	6	8	7
	жени	2	4	3
Роми	се	3	1	1
	жени	2	1	1
Срби	се	0	0	0
	жени	0	0	0
Власи	Се	0	0	0
	жени	0	0	0
Бошњаци	се	10	7	9
	жени	4	2	4
Други	Се	18	21	20
	жени	6	10	8

Табела: Преглед на евидентирани невработени лица / ПАСИВНИ БАРАТЕЛИ според возраст

состојба		31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
вкупно	се	181	181	199
	жени	82	82	90
Од 15 - 19 год	се	4	2	3
	жени	0	1	2
Од 20 -24 год	се	9	15	21
	жени	3	6	6
Од 25- 29 год	се	23	24	16
	жени	12	12	4
Од 30 – 34 год	се	24	17	22
	жени	13	6	13

Од 35- 39 год	се	10	16	21
	жени	4	9	12
Од 40- 44 год	Се	21	22	36
	жени	11	12	21
Од 45 до 49 год	се	26	30	25
	жени	15	18	9
Од 50 до 54 год	Се	19	20	16
	жени	10	9	7
Од 55- 59 год	се	28	22	18
	жени	10	6	2
Од 60 год и повеќе	се	17	13	
	жени	4	3	

ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Вардарскиот регион⁴ располага со вкупно 165 294 хектари земјоделско земјиште од што 33.6% или 53 566 хектари се обработливи површини, а 66,4% или 109 702 хектари се пасишта.

Од обработливите површини во овој регион доминираат ораници и бавчи со 41 756 ха, овоштарници има 1 397 ха, лозја 11 326 ха и ливади 1 087 ха. Процентуалната застапеност на земјоделските површини е прикажана на следната табела.

2018	С. Македонија	Вардарски регион
Земјоделска површина ¹⁾	1 264 139	165 294
Обработлива површина	- 518 740	55 566
вкупно		
Ораници и бавчи	418 140	41 756
Овоштарници	16 827	1 397
Лозја	24 088	11 326
Ливади	59 685	1 087
Пасишта	744 667	109 702

Табела : Земјоделска површина по категории на користење
Извор: Државен завод за статистика на Република С. Македонија

⁴ Стратегија за развој на Вардарски плански регион 2020 – 2024, стр.16, 2020 година

Од анализата на податоци може да се забележи дека во Општина Градско површината на обработлива земјоделска површина се зголемува особено на ораници и бавчи и на овоштарниците, додека бројот на лозја е константен. Кај индустриската растенија има зголемување на производството на тутун.

Вкупен земјоделски потенцијал во Општина Градско

Извор Полјоделство, овоштарство и лозарство 2015-2017 Република Македонија Државен завод за статистика

Табела: Површина по категории на користење (хектари)

Година	Земјоделска површина	Обработлива површина					пасишта
		вкупно	Ораници и бавчи	овоштарници	лозја	ливади	
2017	3861	3760	3022	217	512	9	101
2016	3515	3414	2710	183	512	9	101
2015	3750	3646	2953	180	512	1	104

Табела: Површина и производство на жита

Година			2017	2016	2015
пченица	Површина хектари(ha)	Засеана	740	783	760
		Ожнеана	740	783	760
	производство	Вкупно во тони	1235	2785	1785
		Кг по хектар(kg/ha)	1669	3557	2349
јачмен	Површина хектари(ha)	Засеана	1056	935	988
		Ожнеана	1056	935	988
	производство	Вкупно во тони	2116	3234	2083
		Кг по хектар(kg/ha)	2003	3459	2109
пченка	Површина хектари(ha)	Засеана	36	50	24
		Ожнеана	36	50	24
	производство	Вкупно во тони	224	235	101
		Кг по хектар(kg/ha)	6219	4698	4208

Табела: Површина и производство на индустриски растенија

Година			2017	2016	2015
Тутун(сув лист)	Површина хектари(ha)	Засеана	28	21	22
		Ожнеана	28	21	22
	производство	Вкупно во тони	73	40	46
		Кг по хектар(kg/ha)	2611	1900	2077
сончоглед	Површина хектари(ha)	Засеана	12	21	-
		Ожнеана	12	21	-
	производство	Вкупно во тони	12	40	-
		Кг по хектар(kg/ha)	1000	1900	-

Табела: Површина и производство на градинарски растенија

година			2017	2016	2015
компир	Површина хектари(ha)	засеана	4	7	8
		ожнеана	4	7	8
	производство	Вкупно во тони	123	221	256
		Кг по хектар(kg/ha)	30750	31571	32000
кромид	Површина хектари(ha)	засеана	3	3	4
		ожнеана	3	3	4
	производство	Вкупно во тони	54	51	64
		Кг по хектар(kg/ha)	18000	17000	16000

домати	Површина хектари(ha)	засеана	31	16	36
		ожнеана	25	16	35
	производство	Вкупно во тони	813	442	1634
		Кг по хектар(kg/ha)	32502	27625	46688
пиперки	Површина хектари(ha)	засеана	99	109	110
		ожнеана	99	94	110
	производство	Вкупно во тони	3295	2819	3731
		Кг по хектар(kg/ha)	33284	29989	33919
бостан	Површина хектари(ha)	засеана	42	51	61
		ожнеана	42	51	61
	производство	Вкупно во тони	1421	2214	2426
		Кг по хектар(kg/ha)	33839	43412	39770

Табела: Површина и производство на фуражни растенија

Година			2017	2016	2015
Луцерка	Површина хектари(ha)	засеана	102	107	116
		ожнеана	102	107	116
	Производство	Вкупно во тони	604	779	743
		Кг по хектар(kg /ha)	5919	7280	6404

Табела: Површина на ливади и пасишта и производство на сено

Година			2017	2016	2015
Ливади	Користена површина хектари		9	9	1
	Производство	Вкупно во тони	7	9	1
		Кг по хектар kg/ha	750	1000	1000
Пасишта	Користена површина хектари		101	101	104
	Производство	Вкупно во тони	30	25	31
		Кг по хектар kg/ha	300	250	300

Табела: Број на овошни стебла и производство на овошје

Година			2017	2016	2015
цреши	Број на стебла	вкупно	250	250	250
		родни	250	250	250
	производство	Вкупно во тони	-	4	4
		Кг по стебло	-	17	17
вишни	Број на стебла	вкупно	49655	31712	34592
		родни	44455	31303	32592
	производство	Вкупно во тони	148	236	262
		Кг по стебло	3	8	8

кајсии	Број на стебла	вкупно	14970	8268	8268
		родни	13080	8268	8268
	производство	Вкупно во тони	16	140	129
		Кг по стебло	1	17	16
дуњи	Број на стебла	вкупно	200	200	200
		родни	200	200	200
	производство	Вкупно во тони	4	3	4
		Кг по стебло	19	16	20
јаболка	Број на стебла	вкупно	1090	1090	1090
		родни	1090	1090	1090
	производство	Вкупно во тони	35	39	36
		Кг по стебло	33	36	33
круши	Број на стебла	вкупно	35520	35520	34170
		родни	27520	24520	26555
	производство	Вкупно во тони	207	185	266
		Кг по стебло	8	8	10
сливи	Број на стебла	вкупно	5540	5940	5880
		родни	5240	5040	5830
	производство	Вкупно во тони	89	111	94
		Кг по стебло	17	22	16
праски		вкупно	63580	63087	56833

	Број на стебла	родни	60200	62470	56833
	производство	Вкупно во тони	1200	1152	626
		Кг по стебло	20	18	11
ореви	Број на стебла	вкупно	580	580	580
		родни	580	580	580
	производство	Вкупно во тони	23	25	23
		Кг по стебло	39	42	39
бадеми	Број на стебла	вкупно	1200	1200	1200
		родни	1200	1200	1200
	производство	Вкупно во тони	20	20	19
		Кг по стебло	17	17	16

Табела: Број на пенушки винова лоза и производство на грозје и вино

Година			2017	2016	2015
лозја	Родна површина хектари		512	512	512
	Број на пенуш ки во илјади	вкупно	1221	1273	911
		родни	1221	1273	911
	Произ водств о	Вкупно во тони	5530	6254	7855
		Кг по пенушка	5	5	9
Преработено грозје од сопствено производство, тони			74	65	57
Производство на вино во илјади литри			7	-	-

ОБРАЗОВАНИЕ во Општина Градско

Според членот 22 став 8 од Законот за локална самоуправа (Службен весник на Република Македонија бр.5 од 29 јануари 2002 год.) општините имаат надлежност : Образование – основање, финансирање и администрирање на основни и средни училишта, во соработка со централната власт, во согласност со закон, организирање на превоз и исхрана на ученици и нивно сместување во ученички домови.

Образованието зависи од квалитетот на програмата, наставниот кадар но и од условите за учење. Во доменот на своите надлежности општините ќе работат на сите елементи на образованието за да обезбедат квалитетен кадар за иднината, квалитетен кадар за постоечките фирми, за потенцијални инвеститори во регионот и за обавување на административни задачи и услуги кон граѓаните и бизнис секторот.

Организираност во Општина Градско:

Децата следат предучилишна настава во детската градинка „Димче Мирчев“ клон КОКИЧИЊА во Градско.

Основното образование децата од Градско го следат во централното ООУ „Даме Груев“ – Градско, каде наставата се следи од I до IX одделение.

Во подрачното училиште Виничани наставата е од II до IX одделение

Во подрачните училишта во Ногаевци и Водоврати наставата ја следат децата од II до V одделение, додека во подрачното училиште во Кочилари наставата од I до V одделение децата ја следат на албански јазик, и потоа продолжуваат во Градско со настава до IX одделение.

Од анализата на податоците се има впечаток дека нема големи отстапувања во бројот на паралелки и ученици, односно тој е приближно ист секоја школска година. Може да се издвои 2016/2017 како година во која е евидентирано зголемен број на ученици. Што се однесува до бројот на студенти од оваа општина и таму има се забележува константна бројка на интерес и студирање, со евидентирање на помал број на студенти во 2019/2020 академска година.

Табела: Број на ученици во Општина Градско (Извор Основни и средни училишта на почетокот на учебната година Државен завод за статистика)

година	2015/2016	2016/2017	2017/2018
I	49	51	34
II	42	45	45
III	41	43	46
IV	27	41	42
V	38	26	41
VI	33	39	25
VII	28	35	39
VIII	35	28	33
IX	21	35	24
вкупно	314	343	329

Табела Училишта и ученици во основните училишта во Општина Градско

(Извор Основни и средни училишта на почеток на училишна година Република Северна Македонија, Државен завод за статистика)

Редовни основни училишта, паралелки, ученици по пол				
година		2015/2016	2016/2017	2017/2018
Училишта		5	5	5
Паралелки		23	24	23
ученици	вкупно	314	343	329
	ученички	139	155	143

Табела: Наставници во основни училишта

(Извор Основни и средни училишта на почеток на училишна година Република Северна Македонија, Државен завод за статистика)

Наставници				
Година		2015/2016	2016/2017	2017/2018
вкупно	се	37	38	35
	жени	26	27	24

Наставници				
Година		2015/2016	2016/2017	2017/2018
вкупно	се	9	9	9
	жени	7	7	7

Табела: Запишани студенти на додипломски студии според местото - Општина Градско, постојано живеење, групите на школи и начин на студирање

(Извор Запишани студенти на додипломски студии, Државен завод за статистика Република Северна Македонија)

Година	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Вкупно	63	60	45
Редовни	57	53	40
Високи стручни школи вкупно	2	3	1
Редовни	2	1	1
Факултети Вкупно	61	57	44
редовни	55	52	39

Култура

Градско е препознатлива општина и има можност за развој на културниот туризам. Особено предлусов е постоењето на архелошкиот локалитет Стоби, културни споменици и манастирскиот комплекс св.Архангел Михаил.

Локална библиотека „Гоце Делчев“ Велес, подружница Градско

Локалната библиотека „Гоце Делчев“ е културна институција. Со своите постојани активности во врска со промоцијата на книгата и културата воопшто, библиотеката се наметна како двигател на културата.

Библиотеката располага со квалитетни изданија и редовно го следи светскиот читателски тренд, набавувајќи ги за своите читатели најактуелните книги достапни на македонскиот пазар.

Библиотеката „Гоце Делчев“ исто така поседува и дел од преводите на Владата на Република Северна Македонија на стручна и научна литература, како и на преводите од писатели – нобеловци.

Археолошки локалитет Стоби

Археолошкиот локалитет Стоби претставува своевиден музеј под отворено небо и непресушен извор на информации за цивилизациите кои имале шанса да бидат жители на овој град низ столетијата. Стоби се наоѓа во близина на Градско на местото каде реката Еригон (Црна) се влева во Аксиос (Вардар), независно од каде доаѓате, секако морате да му пријдете од автопатот Е 75.

Се претпоставува дека градот бил основан во 359 г. п.н.е. Во 168г. п.н.е., со победата на римјаните над кралот Персеј, Македонија била поделена на четири области. Тогаш Стоби станува центар на трговија на третата област. Во 148 г. п.н.е. Македонија станува римска провинција. За

време на владеењето на август (31-14 г.п.н.е.) градот се шири на запад и југ, за што сведочат 55 гробови од западната некропола, од времето на Август.

Ширењето на градот се поврзува и со подигањето на статусот на градот во ранг на муниципиум, 69 г.н.е., кога почнуваат да се коваат монети со натпис “Municipium Stobensium”.

Урбаниот дел на стариот град Стоби (гр. Στοβόι) се наоѓа на три тераси, што се спуштаат кон Црна Река, опкружени со сидови, а на устието меѓу Црна Река и Вардар. Познато е дека тука минувале главните патишта кои ги сврзувале областите на преден Дунав сомедитеранските земји, уште од предисторискиот период. По овој главен пат на Балканскиот Полуостров се движеле културните влијанија од југ кон север и обратно. Црна Река, од друга страна, претставувала природен пат кој ги сврзувал централните области на Македонија со Јадранското море.

Во римскиот период покрај Црна Река водел значаен пат, кој го поврзувал градот Стоби со Виа Игнација кај Хераклеја Линкестис, близу до денешната Битола. Така градот Стоби заземал мошне значајна стратегиска, воена и трговска позиција во античкиот период.

Најстари пишани извори за Стоби наоѓаме кај Ливиј, кога споменува за победата на Филип V, крал на Македонија, над Дарданците во 197 г.п.н.е. Според археолошките податоци градот бил подигнат во хеленистичкиот период, но не многу пред владеењето на Филип V.

Во Стоби се забележани голем број на култни претстави на божества од грчко – римскиот пантеон: Аполон и Артемида, Асклепиј, Дионис, Немеза, Зевс, Тихе, Афродита, Хигија, Телесфор... Се работи за бронзени и мермерни статуи, или пак за релјефни претстави на мали камени икони. Исто така, откриени се и многубројни примери на архитектонска камена пластика од раноримските храмови. За жал, археолошките ископувања се уште го немаат откриено ликот на раноримскиот град и денес немаме репрезентативни сочувани објекти од ова време, со исклучок на две-три градби, меѓу кои се истакнува театарот.

Податоци за постоењето на најмалку два храма, ни даваат монетите што се ковале во ковачницата во Стоби. Продукцијата на монетоковањето во Стоби се одвивала во времето на цар Веспасијан (69 – 79) до царот Елегабал (218 – 222). На најраната монета, може да се препознаат претстави на Викторија – гениј на победата – и фигура на бик. Датирањето на овој таканаречен автономен тип не е со сигурност одредено.

Постојат уште многу интересни градби на овој локалитет, како на пример римскиот форум, куќа на псалмите, големата бања, Виа Аксија, куќата на Партениј, театар, коцкарница и други интересни градби и знаменитости.

Национална установа СТОБИ - НУ Стоби Градско

www.stobi.mk

Националната установа Стоби е основана со Одлука на Владата на Р. Македонија на 26.08.2008 г. (Одлука бр. 19-3992/1, Сл. весник на Р.М. бр. 120/08) како непрофитна установа од областа на културата.

Установата е официјално регистрирана во Централниот регистер на Р. Македонија на 17.12.2008 г. со полн назив Национална установа за управување со археолошкиот локалитет Стоби - Градско и седиште на археолошкиот локалитет Стоби.

Правата за управување со археолошкиот локалитет се пренесени на Националната установа Стоби на 28.02.2009 г. (Одлука на Владата на Р. Македонија бр. 19-893/1, Сл. весник на Р.М. бр. 33/09). Националната установа Стоби е формирана со задача да управува со археолошкиот локалитет Стоби и да се грижи за археолошките ископувања, конзервацијата, одржувањето, користењето, презентацијата и популаризацијата на локалитетот. Археолошкиот локалитет Стоби е сопственост на Република Северна Македонија и претставува споменик на култура од национален интерес од прва категорија. За споменик на културата е прогласен во 1950 г. со Решение бр. 1038 од 27.07.1950 г. и донесено од страна на Централниот завод за заштита на културните споменици на Н.Р.М. и повторно во 1976 г. со Решение бр. 01-134/1 од 21.01.1976 г. од страна на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата. Во Централниот регистер на споменици на културата е запишан под број 39. Во периодот од 1970 – 1998 г., Стоби е во надлежност на Народниот Музеј Велес, а во 1998 г. одговорноста ја презема Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата, подоцна преименуван во Национален конзерваторски центар

Стоби е оддалечен од Скопје:

- со автобус: 1 ч. и 30 мин.

- со воз: 1 ч. и 50 мин.

- со автомобил: 55 мин

Музејот работи секој ден односно од понеделник до недела .

Манастир „Св. Архангел Михаил“ – с. Горно Чичево

Селото Горно Чичево се наоѓа во југозападниот дел на Општина Градско, под североисточната падина на планината Клепа, во непосредна близина на Градско.

Во 1861 година овде била подигната црква од познатиот мајстор и градител – Андреја Дамјанов, Св. Архангел Михаил која претставува главна манастирска црква на Чичевскиот манастир, сместен во атарот на самото село.

Манастирот е прилично оддалечен од населбите, но со исклучителна внимателност и особена посветеност била моделирана оваа црква. Имено, негативниот момент на зафрленоста на локацијата тој го искористува во позитивна смисла – изградува манастир во чиј просторен склоп доминираат пет силно нагласени куполи. Секоја од куполите ја подигнал на многу висок тамбур, а потоа ја закирил со симболот на христијанството – крстот. Ова не било можно да се изведе во јадрата на градските и руралните средини, бидејќи тогашната отоманска регулатива не дозволувала видливо презентирање на христијанскиот симболизам во надворешната силуета на градбите. Тоа значело забрана за видливи куполи, крстови и сл.

Имајќи ги на една страна овие можности кои произлегле од локацијата, на друга страна длабоките византиски традиции за канонизирана симболичност во одредувањето на основата на

црквите, а на трета страна потребата за релативно мал капацитет на црквата, Дамјанов се одлучува за модел во облик на издолжен впишан крст во пет куполи.

Манастирот во 1981 година бил прогласен за споменик на културата, додека во 2013 година била донесена Одлука за негово целосно обновување, вклучувајќи ги и иконите во објектот. Иако била дадена ваква најава, сепак до 2016 година, не биле отпочнати самите зафати на Манастирот.

Денес манастирот е во фаза на реновирање со средства од Министерство за култура, Епархијата, месното население се започна со реновирање и тоа реставрација на внатрешноста, крово, надворешните сидови, иконостасот. Манастирот сведочи од минатото, зачуван е од голем број на донатори, лица и правни субјекти кои учествуваат во негово одржување и обновување.

Манастирот има конаци , сместување за 50 лица, трпезарија и двор кој дава тишина и мир за секој верник, посетител.

Дом на култура „ Крсте Петков Мисирков“

Домот на културата „Крсте Петков Мисирков“ е лоциран близу главната улица во централното подрачје на Градско и во близина на училиштето како и на седиштето на Општината. Ова е единствен објект со поголема сала во поширокиот регион каде се одржуваат културни и други значајни настани од сите области.

Во 2020 година Општина Градско преку финансиски средства на Министерство за култура го зголеми капацитетот на столчиња за посетители односно на 150 седишта кои се предуслов за подобрување на квалитетот на живот на населението во Градско.

Културно уметничко друштво СТОБИ- КУД СТОБИ Градско

КУД „Стоби“ функционира на територија на Општина Градско негувајќи ја традицијата, обичаите, ората и песните од 1996 година како здружение на граѓани со седиште во Градско. Го посетуваат деца од 8 години до 20 години . Како играорно друштво досега имаат настапувано во државата и надвор со посета на фестивали и во тоа во Истанбул, Полска, Турција, Романија, Франција, Германија, Србија, Бугарија и други земји . Денес, 2020 година членуваат 80 лица препознатливи во локалната зедница и околина.

Културни манифестации

Во Општина Градско се одржуваат културни манифестации кои се поврзани со одбележување на верски празници и тие се потенцијал за привлекување на транзитни туристи. Како позначајни можат да се издвојат:

- „Фолклоријада Градско“

- Собир во Манастирот Св. Архангел Михаил во с. Горно Чичево по повод 28 август - Св.Богородица; етнографски поставки (ентериери и екстериери, стопански активности, обичаи, носии, игри, песни).

- Античка драма СТОБИ, доминантен туристички ресурс вниманието е насочено кон развој на културниот туризам.

Инфраструктура

Патна инфраструктура

Патната инфраструктура во Вардарскиот регион се состои од локална, регионална и А патна мрежа. Низ регионот поминува европскиот коридор X.

Во 2019 година, должината во Вардарски регион се состои 1 041 км локалната патна мрежа, односно 11 % од вкупната локална патна мрежа .

	2019				
	Вкупно	Асфалт и коцка	Макадам	Земјани	Непробиени
Градско	39	27	10	2	-

Табела: Патна инфраструктура, Општина Градско 2019 година
Извор: Државен завод за статистика на Република С. Македонија

Општина Градско се наоѓа во непосредна близина на автопатот Е 75. Патната инфраструктура во населените места во општината е во најголема мерка изградена.

Железничка инфраструктура

Во Вардарскиот регион лоцирани се три железнички линии и тоа во коридорот бр. X е дел од железничката линија од Граница со Србија - Куманово - Скопје - Велес - Граница со Грција (во должина од 106,6 км,) дел од железничката линија Велес - Прилеп - Битола - Граница со Грција (во должина од 45 км) и дел од железничката линија Велес - Штип - Кочани (должина од 15.58 км).

Железничката мрежа во Вардарскиот регион има добра густина ако се спореди со просечната густина во С. Македонија. Регионот од аспект на железница претставува раскрсница на три железнички патни правци. Проблемите кои се јавуваат кај овој вид на транспорт се застарен возен парк, мала брзина на транспорт и несоодветно одржување на инфраструктурата.⁵

Имено административниот центар на општината е во Населба Градско низ која поминува железничката пруга Скопје- Солун.

Местоположбата на самата општина придонесува за задржување на населението и развој во земјоделството.

На само 25 км се наоѓа градот Велес, Неготино и Кавадарци на 18 км.

Електро-енергетска инфраструктура

Општина Градско располага со одлична електро-енергетска инфраструктура која може да обезбеди услови за непречен економски развој.

Електропреносната мрежа е составена од далеководи и трафостаници кои обезбедуваат стабилно електрично напојување.

⁵ Стратегија за развој на Вардарски плански регион 2020 – 2024, стр.18-19, 2020 година

Јавно комунално претпријатие „Клепа“

Јавно комунално претпријатие „Клепа“ се грижи за водоснабдувањето, одведување на отпадни води, управување со отпад, уредување на паркови и зеленило.

Водоснабдувањето со вода за пиење скоро во сите населени места се врши со користење на електрични пумпи за црпење од изворите што овој начин на водоснабдување го става во редот на скап зарди користењето на електрична енергија. Квалитеот на водата за пиење не е секогаш задоволителен. Инаку, наплатата за искористена вода за пиење на ниво на општина Градско изнесува 75%.

Канализацискиот систем во општината покрива 90% од вкупната популација, а отпадните води директно се испуштаат во реципиентот, реката Вардар. Системот за третман на атмосферска вода има потреба од подобрување.

Цврстиот отпад организирано се собира и транспортира од сите населени места во општината, до засега не регулирани депонии

Одржувањето на гробишта и давање на погребални услуги како дејности од јавен интерес се уредени од страна на општината и оператор на погребални услуги.

СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ

Стратешкото планирање е системски начин на донесување на стратешки одлуки, утврдување на цели и стратегии и спроведување на активности кои го насочуваат органот кон посакуваната иднина. Тоа е процес кој бара континуирано следење на остварениот напредок во однос на поставените цели.

Всушност Стратешкото планирање е основно во процесот на одлучување за тоа каде институцијата- локалната самоуправа во овој случај сака да се најде себе си во иднина и како ќе стаса таму. Затоа Стратешкото планирање започнува со прашањето зошто? Стратешкото планирање е сериозна анализа на надворешните фактори кои влијаат на успехот и неуспехот на организацијата и нејзините активности и има за цел разрешување на проблемите на организацијата и јакнење на внатрешните тимови. Тоа придонесува во развојот на капацитетот на организацијата и во ефикасноста во постигање на поставените цели и задачи.

Стратешкиот план никогаш не смее да биде статичен и фиксен, туку треба да претставува процес кој е континуиран и максимално флексибилен.

Локалната самоуправа е главниот носител на економскиот развој на општината, или како локална власт, таа ги посочува економските потреби како што се стопанскиот развој, привлекување на нови и зачувување на постојните бизниси, маркетинг, финансирање за бизнис и недвижен имот, даночни олеснувања за проширувања на бизнисот, образование и обука, развој на малите претпријатија, одржување на општинската инфраструктура, односно локалниот економски развој претставува се она што општината може да го направи за подобрување на економијата и социјалната благосостојба на нејзините граѓани.

Локалната самоуправа е основна, но не и единствена институција за локален економски развој. Локалната власт има три клучни улоги во локалниот економски развој. Првата улога е обезбедувач на услуги, односно таа обезбедува изнесување на сметки, обезбедување со вода, канализациони системи, патишта, паркирање, зеленило и слично. Втората е да биде регулатор, односно да ги определува давачките за комуналии за градба, користење на тротоари, цени на вода, комунален ред и слично и третата улога е да биде катализатор, односно да биде иницијатор за анимирање на заедницата, за транспарентност медијатор за непристрасен пристап помеѓу приватните и јавните интереси и слично. Клучни прашања во локалниот економски развој се создавање на нови стопански дејности, задржување и проширување на постоечките стопански дејности и привлекување на нови стопански инвестиции бидејќи бизнисот е главна движечка сила за развојот на општината, регионот и државата. Едно од најважните прашања на Општината која започнува со активноста за локален економски развој, што Општината може да направи, а што е надвор од нејзина контрола.

Процес на Стратешко планирање

Стратешкото планирање е процес. Тоа типично вклучува собирање на луѓе од сите делови на општеството за да дискутираат и изберат што е најдобро за долгорочните интереси на заедницата. Стратешкото планирање е продолжен процес кој и овозможува на општината да го одреди правецот и да осигура дека повеќе конкретни финансиски одлуки ќе бидат ускладени со желбите и копнежите на заедницата како целина и насочени кон конкретни цели и подцели. Стратешкото планирање обезбедува рамка која соединува серија од помали проекти, со цел да оствари пошироки цели.

Стратешко планирање за ЛЕР

Досегашната практика укажува на тоа дека ЛЕР секогаш треба да почне со формулирање на стратегија. Стратегијата за локалниот економски развој е почетна компонента на процесот на планирање на било која заедница и таа е комплетна тогаш кога потекнува и опфаќа поширок дел од заедницата. Временскиот хоризонт за ЛЕР стратегијата обично е пет години со пратечки краткорочни, среднорочни и долгорочни продукти.

При изготвување на Стратегијата за локален економски развој на Општина Градско за период 2021-2025 година во предвид се земени и мерките од ИПАРД II односно:

- Инвестиции во материјални средства на земјоделски стопанства;
- Инвестиции во материјални средства за преработка и маркетинг на земјоделските и рибните производи;
- Инвестиции во рурална јавна инфраструктура;
- Диверзификација на фармите и развој на бизниси
- Техничка помош

Преку развој на човечкиот и физичкиот капитал да се подобри безбедноста на храната и способноста на земјоделско – прехранбениот сектор за справување со конкуренцијата на пазарот,

како и постепено усогласување на земјоделскиот сектор со стандардите на ЕУ, особено оние кои се однесуваат на хигиената и животната средина, а во насока на постигнување на рамномерен територијален развој на руралните средини преку следните приоритети и тоа :

- Подобрување на оддржливоста и конкурентноста на земјоделските стопанства и преработка на храна;
- Обновување, зачувување и подобрување на екосистемите зависни од земјоделството и шумарството ;
- Промовирање на рамномерен територијален развој и развој на руралните средини;
- Трансфер на знаење и иновации во областа на земјоделството, шумарството и руралниот развој.

Општина Градско е дел од ЛАГ-от и се стреми кон визијата „Територијата на ЛАГ-от Вардар Леадер е успешна, економски развиена и чиста рурална средина со препознатлив бренд на квалитетни земјоделски производи и иновативна понуда за вински и рурален туризам. На територијата на ЛАГ-от Вардар Леадер се работи на подобрување на капацитетите на човечките ресурси, се негува културно – историското и природно наследство и се поттикнува активно и креативно учество на младите во развојот“.

Надлежности на општина Градско за Локален економски развој

Листата на надлежности од областа на локалниот економски развој за кои што е надлежна општината се регулирани во член 22 точка 3 од Законот за локалната самоуправа:

- планирање на локалниот економски развој;
- утврдување на развојните и на структурните приоритети;
- водење на локалната економска политика;
- поддршка на развојот на малите и на средните претпријатија и на претприемништвото на локално ниво и, во тој контекст, учество во воспоставувањето и во развојот на локалната мрежа на институции и агенции; и
- промовирање на партнерства.

Со оглед на тоа што постојат малку фокусирани истражувања и податоци кои се однесуваат конкретно на состојбите во општина Градско, во оваа анализа се земени во предвид веќе постоечките податоци и истражувања на национални ниво кои се дополнети со сознанијата добиени од истражувањето спроведено за потребите за подготовка на оваа Стратегија.

SWOT анализа

Тимот на локланата самоупрва имајќи ги во предвид сите релевантни информации за функционирањето на општината направи анализа со која ги утврди силните страни, слабите страни, заканите и можностите за локалниот развој на општината.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Одлична местоположба	Потреба за вложува во водовод, канализација
Непосредна близина на автопатот Е-75	Патна сигнализација
Препознатлива земјоделска општина	Непостоење на заедничка туристичка понуда
Еколошки чиста средина	Неискористени ресурси за спортски риболов
Железница	Потреба од урбанистичко планска документација
Поврзаност на населените места со урбаната средина	Недоволно промоција на културно наследство
Коридор 10	Немање на заедничка понуда од страна земјоделските производители
Културен локалитети СТОБИ	
Препознатливи винарии	
МОЖНОСТИ	ЗАКАНИ
Соработка со институции од регионален и државен карактер	Недоволно финансиски средства
Алтернативен туризам	Загаден Вардар
Општина каде поминуваат транзитните туристи	Недостаток на човечки ресурси
Искористување на финансиски средства од домашни и странски донатори	Слаба соработка со тур опреаторите
Седиште на ЛАГ Вардар Леадер	Недоволно информирани за можности за развој
Вардарска долина	
Зачувување на животната средина	
Вински туризам	
Културен туризам	

Потребите утврдени според реализирани прашалници

За потребите на Стратешкото планирање беа подготвени и релизирани 2 различни прашалници. Едниот прашалник беше наменет за лица вработени во локалната самоуправа, јавните претпријатија, здруженија и бизнис секторот, а другиот беше за претставниците на месни заедници и жителите/граѓаните на Општина Градско. Во продолжение и дел од резултатите на овие прашалници.

Во првиот прашалник учествуваа претставници од Општина Градско, Национална установа археолошки локалитет Стоби, Агриа агроиндустриска групација ДООЕЛ, Советник во Општина Градско, Министерство за финансии, ООУ Даме Груев Градско и Винарска визба Лазар.

Според информациите може да се забележи дека најголемиот дел – скоро половина од анкетираниите (46,7%) се на возраст од 50-70 години што станува збор за работоспособно население, а во анкетираниите нема лица над 70 години. Што се однесува до полот 53,3% се припаднички од женскиот пол и 46,7% од машкиот пол.

Анкетираниите беа прашани да ги оценат потребите и приоритети за воведување на инвестиции во инфраструктура.

Според одговорите за инвестиции во локалната патна инфраструктура од особено значење за развојот на локалната економија се 66,7%, приоритет пред се даваат на изградбата на локални и земјоделски патишта. А како предлози во овој сектор анкетираниите ги имаат:

- Реконструкција на магистрална улица Александар Македонски во Градско.
- Локален пат Градско - Долно Чичево санација и проширување на постоечкиот пат околу 5 км
- Изградба на пат до Манастир „св. Архангел Михаил“ Чичево (втора и трета фаза)
- Магистрален пат – с.Виничани 1.3км
- Регионален пат Градско-Велес Р1102

Повеќе од половина 53% од анкетираниите сметаат дека приоритет треба да има во водоснабдувањето и изградбата на канализациски систем. А при можноста за предлози каде треба да се подобри водоснабдувањето во општината ова се некои од предлозите:

- Инвестиција во обнова или нови цевководи и бунари.
- Фекална канализација во две населени места
- Изградба на атмосферска вода

40% од анкетираниите предложија изградба на пешачки и велосипедски патеки низ општината, а 33% предност во инвестициите даваат во обезбедување на обновливи извори на енергија како сончеви колектори, паметно улично осветлување, употреба на фотоволтаични системи при работа на моторите за водоснабдување, биогасна централа, фотоволтаични панели и ветерници..

Како други инвестиции кои би сакале да ги видат во својата општина дел од анкетираниите наведоа: авто камп, ергела за коњи, угостителски објекти со сместувачки капацитет и алтернативни спортови за развој на туризмот во регионот, погони за преработки на земјоделски

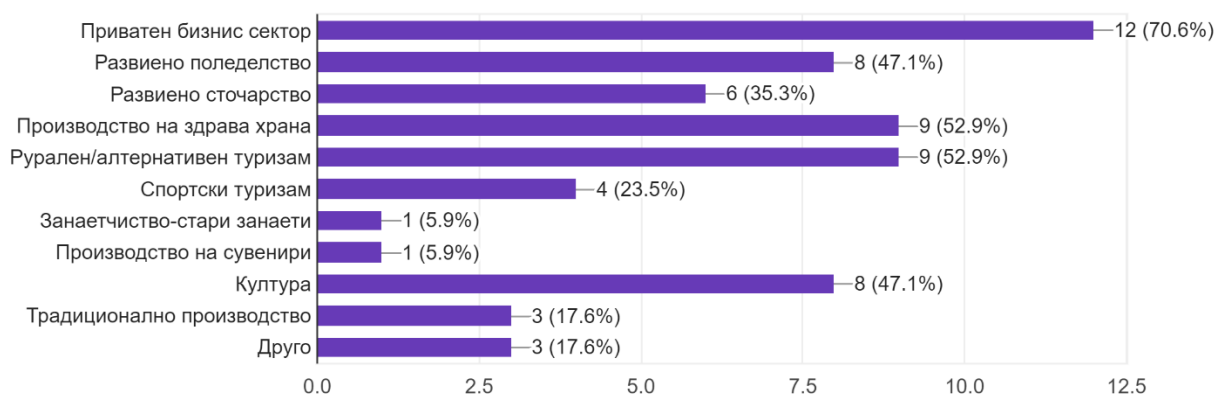
производи, конзервирање и пакување со замрзнување, центар за лица со посебни потреби и други.

Интересно е што анкетираниите 100% наведоа дека интернет комуникацијата со општината им е најдобра.

Вториот прашалник - прашалникот кој го одговараа жителите на Општина Градско ги донесе следните резултати.

Повеќе од половина од анкетираниите на возраст од 18-30 години, а повеќе од вкупниот број анкетирани се припаднички на женскиот пол. Што се однесува до образоването на оваа група најмногу се со средно и високо образование.

Во кои области сакаат да го видат жителите развојот на своите места зборува графикот:

Од овој график може да заклучиме дека жителите најмногу развојот го гледаат во приватниот бизнис сектор, производството на здрава храна и рурален туризам.

Младата работна сила и едуцираните граѓани жителите кои се анкетирани ги гледаа како можност за развој на сопственото место, а 82% обработливото земјиште го сметаат за најголем природен ресурс со кој располага општината.

Добрата местоположба како основен предуслов жителите сметаат дека треба да се искористи за привлекување на странски и домашни инвеститори, и намалување на миграцијата на младите.

Може да се заклучи дека прашалниците до лицата кои беа испратени поголемиот дел беа одговорени. Ова е само потврда дека населението е заинтересирано за развојот на својата општина.

Стратешки приоритети за 2021-2025 година

ВИЗИЈА, МИСИЈА И СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ

ВИЗИЈА

Градско е општина која нуди еднаквите можности за просперитет на своите граѓани, со развиено земјоделие, функционална инфраструктура и општина со еколошки чиста средина.

МИСИЈА

Општина Градско ќе ја оствари својата мисија за локален економски развој преку

- Развој на земјоделието и алтернативниот туризам
- Обнова и санација на дотраената патна инфраструктура
- Развој на комуналната инфраструктура во населените места и индустриските зони;
- Подobar квалитет на социјалните услуги – градинки, здравствени установи, културни установи, старечки домови и сл.

СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ

За да се достигне посакуваната состојба преточена во визијата на оваа Стратегија, потребно е да се исполнат неколку предуслови:

Политика на Општина Градско кон прашањата од областа на локалниот економски развој мора да продолжи да ги издига овие прашања високо на листата на свои приоритети. При тоа, таа треба и натаму да е партиципативна, проактивна и визионерска.

Да се исполнат следниве главни Стратешките цели:

1. Подобрување и развивање на инфраструктурата во Општина Градско
2. Придонесување за развој на земјоделието и руралниот и алтернативен туризам во општината
3. Подобрување на квалитетот на социјалните услуги и социјалната сигурност во Општина Градско
4. Да се заштити животната средина

Цели:

➤ **Стратешка цел 1 : Подобрување и развивање на инфраструктурата во Општина Градско**

Специфични цели:

- 1.1 Подобрување и развивање на нова патна инфраструктура
- 1.2 Подобрување и развивање на нова водоводна инфраструктура
- 1.3 Подобрување и развивање на нова канализациона инфраструктура
- 1.4 Подобрување и изградба на објекти (училишни, културни и др.), инсталации и зони

➤ **Стратешка цел 2: Придонесување за развој на земјоделието и руралниот и алтернативен туризам во општината**

Специфични цели:

- 2.1. Едукација на земјоделските производители
- 2.2. Зачувување на руралните предели и нивните традиционални карактеристики
- 2.3. Подобрување на туристичката понуда и зголемување на туристичките капацитети

➤ **Стратешка цел 3: Подобрување на квалитетот на живот и социјалните услуги во Општина Градско**

Специфични цели:

- 3.1. Збогатување на понудата на културни и спортски настани
- 3.2. Едукација и вклученост на лица од социјално ранливи категории
- 3.3. Поддршка на пилот проекти од социјална сфера
- 3.4. Поддршка на развојот на сервисни услуги

➤ **Стратешка цел 4: Да се заштити животната средина**

Специфични цели:

- 4.1. Искористување на обновливите извори на енергија
- 4.2. Едукација на населението за заштита и чување на животната средина
- 4.3. Организирано управување со одложување и искористувањето на отпадот

Опис на планираните активности и идеи и/или примери за проектите што треба да се спроведат

➤ **Стратешка цел 1 : Подобрување и развивање на инфраструктурата во Општина Градско**

Специфични цели	Активности	Временска рамка
1.1 Подобрување и развивање на нова патна инфраструктура	- Изработка на соодветна техничка документација за развој и подобрување на нова, но со реконструирање на постоечка патна инфраструктура - Тампонирање на земјоделски патишта до обработливи површини - Уредување на 2 улици во Ногаевци - Асфалтирање на пат за Грнчиште должина на пат 4,5 км (има техничка документација) - Асфалтирање на пат за Скачинци, до 3 км - Санација на свлечиште на локален пат Долно Чичево –Подлес - Асфалтирање/тампонирање на патот до Манстирот „Св. Константин и Елена“, Свеќани на Клепа - Поставување на насип од камен/земја на мостот со цел зачувување на мостот во Ногаевци - Поставување на безбедносна рампа на преминот за село Ногаевци - Асфлтирање на пат до Винарија Лазар - Улица бр.2 – село Кочилари –должина 129 м, - Улица бр.3 – село Виничани – должина 792 м, нов предмер до пругата – должина 571,5 м, - Дел од улица Кочо Рацин – село Виничани – должина 81 м,	2021-2025

	- Улица 1 – село Ногаевци –должина 254м, - Дел од улица Староградска – Долно Градско – должина 220м, - Реконструкција на улица Јане Сандански, општина Градско – должина 141,97 м, - Реконструкција на обиколница, општина Градско – должина 1080,94 м, - Реконструкција на локален пат до с.Виничани од Р1102, општина Градско – должина 1106,64 м, - Реконструкција на регионален пат Р1102 Градско – Велес, Градско – Неготино, Градско - Прилеп - Реконструкција на улици во нас. Градско и изградба на атмосферска канализација - Доизградба на ул. „Панко Брашнар“ со партерно уредување-бекатон. - Реконструкција на ул. „Илинденска“, во Градско. - Реконструкција на магистрална улица Александар Македонски. - Реконструкција на мост во село Уланци. - Изградба пристапен пат (локален пат) од село Долно Чичево до Манастир Св.Архангел Михаил. - Доизградба на улиците Уланци. - Изградба на тротоарите на улиците „8 Септември“, „11 Октомври“ и „Борис Трајковски“, од едната страна на улицата. - Поставување забавувачи на сообраќајот на регионалниот пат, во	
--	---	--

	централното подрачје, и соодветна патна сигнализација. - Изградба на надвозник на железничката пруга за Ногаевци. - Изградба на локален пат за Грнчиште. - Изградба на локален пат Градско-Уланци. - Изградба на улиците во населба „Стопанство“. - Заштитна ограда на патот на локација „Селска чешма“ –Водоврати.	
1.2 Подобрување и развивање на нова водоводна инфраструктура	- Подобрување на водоснабдување во населба Градско со доградба на два нови цевководи - Решавање на проблемот со вода преку нови зафати на планината Клепа во Виничани - Изработка на соодветна техничка документација за развој и подобрување на нова, но и реконструирање на постоечка водоводна инфраструктура - Подобрување на водоснабдувањето со доизградба на постојаната каптажа и со изградба на нова-Виничани. - Водоснабдување во село Долно Чичево - Изведување на нови бушотини и изградба на пумпни станици за подобрување на водоснабдувањето. - Зголемување на искористеноста на технолошката вода во Виничани - Реконструкција на канал за наводнување во должина од Виничани во правец на Ногаевци во соработка со Водостопанство на РСМ	

1.3 Подобрување и развивање на нова канализациона инфраструктура	- Изработка на соодветна техничка документација за развој и подобрување на нова, но и реконструирање на постоечка канализациона инфраструктура - Реконструкција на фекална канализација во Виничани - Фекална канализација во село Долно Чичево - Фекална канализација Подлес.	
1.4. Подобрување и изградба на објекти (училишни, културни и др.) инсталации и зони	- Доградба на две училници во ПОУ „Даме Груев“- с.Виничани. - Улично осветлување од Населба Градско до село Уланци, во должина од 700 метри - Улично осветлување на манастирот „Св. Архангел Михаил“ - Рестартирање на амбулантата и издавање под концесија – с.Виничани. - Опремување на „Доброволното противпожарно друштво Градско“ - Изградба на индустриска зона. - Проширување на постојаните гробишта - Старо Градско	

➤**Стратешка цел 2:** Придонесување за развој на земјоделието и руралниот и алтернативен туризам во општината

Специфични цели	Активности	Временска рамка

2.1.Едукација на земјоделските производители	- Јакнење на човечките капацитети на земјоделските производители (обуки, инфо средби) - Искористување на можностите од формирање на земјоделски задруги	2021-2025
2.2. Зачувување на руралните предели и нивните традиционални карактеристики	- Инвестиции во материјални средства на земјоделски стопанства - Инвестиции во материјални средства за преработка и маркетинг на земјоделските производи - Диверзификација на фармите и развој на бизниси - Модернизација на земјоделското производство - Развој на органското производство - Едукација за култивирано производство на ароматични и лековити растенија - Затворен пазар на големо за раноградинарски производи (пиперки, домати) - Определување локации за доделување земјоделско земјиште во државна сопственост под долгорочен закуп - Тампонирање на патишта до обработливи земјоделски површини во Долно Чичево - Тампонирање на патишта до обработливи површини во Виничани - Тампонирање на патот до Бачилото во Виничани, под Клепа на Сулеманов Суле кој е одгледувач на 400 овци - Тампонирање на пат до бачилото КЛЕПА	

2.3.Подобрување на туристичката понуда и зголемување на туристичките капацитети	- Проект за етно село и селски туризам - Долно Чичево, Горно Чичево и Подлес -Изградба на музејска зграда во Градско -Уредување, порибување на Подлешко езеро можност за алтернативен (риболовен) туризам - Одбележување на патеки, пешачки и планински КЛЕПА - Збогатување на винската понуда на Винарија Стоби И Винарија Лазар дел од Винскиот пат - Поставување на сигнализација, знаци на автопатот и на локалните патишта за винариите -Поставување патокази и информативни табли - Промотивни паноа со туристички информации за винариите во Градско - Изработка на промотивни материјали за зголемување на бројот на посетители на винариите - Организирање на едукативни тури за лозарството со вклучување на винариите за децата од основното, средното и високото образование - Воспоставување на програми за развој на сточарството, овоштарството, полјоделство и раноградинарско производство - Реконструкција на домот во Подлес за ловно-планинарски активности	
--	---	--

➤**Стратешка цел 3: Подобрување на квалитетот на живот и социјалните услуги во Општина Градско**

Специфични цели	Активности	Временска рамка
3.1. Збогатување на понудата на културни и спортски настани	- Планирање на развојот на образованието, културата и спортот; - Подобрување на условите за одвивање на образовниот процес - Подобрување и создавање услови за развој на културата и спортот; - Одржување на пролетна културна манифестација „Фолклоријада Градско“. - Поддршка на КУД „СТОБИ“ Градско за настапи во Република Северна Македонија и во странство - Подобрување на просторните услови за вежбање на КУД „СТОБИ“ - Поддршка за одбележување на државни и верски празници - Поставување споменик во паркот, во централното подрачје - Програма за помош и стипендирање на учениците и студентите во рамките на можностите на општината - Поддршка и развој во областа на спортот преку : Поддршка на фудбалскиот клуб „Локомотива“ Градско. Поддршка на турнири во мал и голем фудбал. Поддршка на турнири во кошарка Детско игралиште во Капетанови куќи Изградба на детско игралиште и зелени површини – Виничани	2021-2025

3.2. Едукација и вклученост на лица од социјално ранливи категории	- Специјализирани обуки на лица од социјално ранливи категории за конкурентност на пазарот на труд	
3.3. Поддршка на пилот проекти од социјална сфера	- Отворање на Дневен центар за лица со инвалидност - Отворање на центар/и за ран детски развој	
3.4. Поддршка на развојот на сервисни услуги	- Поставување на подрачни одделенија од институции.	

➤ **Стратешка цел 4: Да се заштити животната средина**

Специфични цели	Активности	Временска рамка
4.1. Искористување на обновливите извори на енергија и енергетската ефикасност	- Поставување на термофасади и термоизолација на кровни конструкции на јавните институции - Гасификација на Градско - Промоција на ЕЕ за намалување на трошоците во домаќинството и земјоделските стопанства - Пилот проекти за финансирање на инвестиции во соларни колектори во руралните населени места	2021-2025
4.2. Едукација на населението за заштита и чување на животната средина	- Подигнување на свеста кај населението за селекција на отпад - Организирање на акции на терен	
4.3. Организирано управување со одложувањето и искористувањето на отпадот	- Набавка на ново специјализирано возило за собирање на комунален отпад - Чистење на дивите депонии и огради, - Реконструкција на фасадите на ул. „Александар Македонски“.	

	- Решавање на повеќедеценискиот проблем со испуштање на отпадната вода во отворен канал до реката Вардар, од страна на свињарската фарма „Агриа Груп“, во координација со Министерство за животна средина и проторно уредување - Континуирано одржување на јавната чистота во Општина Градско на парковските површини и градско зеленило. - Модернизација на комуналното претпријатие (набавка на нова опрема за сечење, кастрење. Чистење на канализационите системи, моторни пили, машини за косење на трева, метални контејнери од капацитет 1.1м3, набавка на пластични канти за комунален отпад за домаќинствата, поставување на корпи за отпадоци во училишните дворови, јавните површини, верските објекти.) - Набавка на контејнери (за пластични шишиња, стаклени шишиња, хартија)	
--	--	--